

STRAND KOMMUNE

UTVIKLING

Det kgl. olje- og energidepartement
Postboks 8148 Dep

0033 OSLO

OLJE- OG ENERGIDEPARTEMENTET	
0411944-11	
DATO - 3 feb. 2005	
AN 521	EKSP.

Vår ref.
05/00030-004/LEJA

Løpenr.
001832/05

Deres ref.

Arkivkode
S01 &07

Dato
28.01.2005

SVAR - HØRING - NOU 2004: HJEMFALL

Det vises til Deres skriv datert 01.12.04.

Strand formannskap har behandlet denne saken på møte 26.01.05 og fattet følgende vedtak:

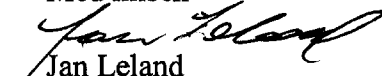
1. Strand kommune stiller seg ikke bak det som oppfattes som flertallsforslaget i utredningen om hjemfall
2. Strand kommune slutter seg til felles høringsuttalelse fra eierkommune i Lyse og vil særlig bemerke:
 - a. Det er ikke akseptabelt at et nytt regelverk utformes uten at de rettslige forhold knyttet til EØS-avtalen er klarlagt.
 - b. Eierkommunene mener prinsipielt at hjemfallsinstituttet bør avvikles og at nasjonal styring og kontroll med forvaltningen av naturressursene bør ivaretas av et nytt konsesjonsregime.
 - c. Før nytt regelverk behandles av Stortinget må reelle alternativer til videreføring av hjemfall være utredet og fremsatt.
3. Under forutsetning av at hjemfallsinstituttet blir videreført og da også omfatte de kommunalt eide kraftverkene har kommunene rett til full kompensasjon. Kompensasjonsordningen må hjemles i nytt lovverk.

Behandling av saken i formannskap samt rådmannens saksfremstilling fremgår av vedlegg.

I tillegg til selve vedtaket vises det spesielt til pkt. i felles saksfremstilling fra eierkommunene i Lyse Energi as.

Saken oversendes til videre behandling.

Med hilsen

Jan Leland
utviklingssjef

SAKSPROTOKOLL

Saksnr: 0005/05
Arkivsak: 05/00030-003
Løpenr: 001729/05
Arkiv: S01 & 07
Saksbeh: LEJA

Utvalg: formannskapet
Møtedato: 26.01.05

0005/05
NOU 2004:26 HJEMFALL - HØRING

Behandling:

Det ble ikke fremsatt avvikende forslag.

Votering:

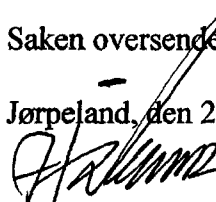
Rådmannen sin innstilling ble enstemmig vedtatt.

Vedtak:

1. Strand kommune stiller seg ikke bak det som oppfattes som flertallsforslaget i utredningen om hjemfall
2. Strand kommune slutter seg til felles høringsuttalelse fra eierkommune i Lyse og vil særlig bemerke:
 - a. Det er ikke akseptabelt at et nytt regelverk utformes uten at de rettslige forhold knyttet til EØS-avtalen er klarlagt.
 - b. Eierkommunene mener prinsipielt at hjemfallsinstituttet bør avvikles og at nasjonal styring og kontroll med forvaltningen av naturressursene bør ivaretas av et nytt konsesjonsregime.
 - c. Før nytt regelverk behandles av Stortinget må reelle alternativer til videreføring av hjemfall være utredet og fremsatt.
3. Under forutsetning av at hjemfallsinstituttet blir videreført og da også omfatte de kommunalt eide kraftverkene har kommunene rett til full kompensasjon. Kompensasjonsordningen må hjemles i nytt lovverk.

Saken oversendes **Jan Leland** for videre oppfølging.

Jørpeland, den 27.1.05

Arvid Håheim

SAKSFRAMLEGG

Saksbehandler: Jan Leland
Arkivsaksnr.: 05/00030-002

Arkiv: S01 &07

Saken avgjøres av: Formannskapet

NOU 2004:26 HJEMFALL - HØRING

Rådmannens forslag til vedtak:

::: Sett inn innstillingen under denne linja ↓

1. Strand kommune stiller seg ikke bak det som oppfattes som flertallsforslaget i utredningen om hjemfall
2. Strand kommune slutter seg til felles høringsuttalelse fra eierkommune i Lyse og vil særlig bemerke:
 - a. Det er ikke akseptabelt at et nytt regelverk utformes uten at de rettslige forhold knyttet til EØS-avtalen er klarlagt.
 - b. Eierkommunene mener prinsipielt at hjemfallsinstituttet bør utvikles og at nasjonal styring og kontroll med forvaltningen av naturressursene bør ivaretas av et nytt konsesjonsregime.
 - c. Før nytt regelverk behandles av Stortinget må reelle alternativer til videreføring av hjemfall være utredet og fremsatt.
3. Under forutsetning av at hjemfallsinstituttet blir videreført og da også omfatte de kommunalt eide kraftverkene har kommunene rett til full kompensasjon. Kompensasjonsordningen må hjemles i nytt lovverk.

::: Sett inn innstillingen over denne linja ↑

Godkjent

rådmann

NOU 2004:26 HJEMFALL - HØRING

... Sett inn saksutredningen under denne linja ↓

Vedlegg: Skriv fra Olje- og energidepartementet datert 01.12.04
Forslag til felles saksutredning for eierkommuner i Lyse
Sammendrag av hjemfallsutvalgets innstilling
(øvrige saksdokumenter finnes på Pol.sekr.)

1. Saken gjelder

Høringsuttalelse i forbindelse med at det er utarbeidet en egen NOU knyttet til hjemfall.
Et utvalg av eierkommunene i Lyse har utarbeidet et saksdokument med en egen uttalelse som de enkelte kommunene kan bruke i sin behandling av saken, se vedlegg.

2. Bakgrunn/faktiske opplysninger

2.1 Bakgrunn for saken

Se vedlegg.

2.2 Tidligere vedtak

Ingen.

2.3 Gjeldende plandokument/driftsplan

Ingen.

2.4 Lover, forskrifter, rundskriv

Se vedlegg.

2.5 Uttalelser fra lovbestemte organer/parter

Ingen.

2.6 Andre faktiske opplysninger

Se vedlegg.

3. Alternative løsninger med konsekvenser

Alternativ I: Gi sin tilslutning til forslag til uttalelse som et utvalg av eierkommunene i Lyse har utarbeidet.

Alternativ II: utarbeide en egen uttalelse fra vår kommune.

4. Vurdering

Rådmannen vil anbefale at vi gir vår tilslutning til den uttalelsen som et utvalg av eierkommunene i Lyse har utarbeidet.

5. Konklusjon/tilråding med begrunnelse

Det vises til forslag til vedtak på hovedarket.

... Sett inn saksutredningen over denne linja ↑

13.01.2005

DET KONGELIGE
OLJE- OG ENERGIDEPARTEMENT

STRAND KOMMUNE		
Saksnr. 05/00030-00	Løpnr. 000409/05	
Kopi til	10 DES. 2004	U.off. \$
Avdeling UTV	Saksbeh. LEJA	Avskriv
Arkivnr. S01		807

Høringsinstanser

Deres ref

Vår ref
04/1994

Dato
01.12.2004

Høring - NOU 2004: 26 Hjemfall

Olje- og energidepartementet nedsatte ved kongelig resolusjon 4. april 2003 et bredt sammensatt utvalg for å utrede en videreført hjemfallsordning og utformingen av denne. Utvalget skulle også vurdere behovet for endringer i det nåværende hjemfallsregimet og konsekvensene av å oppheve hjemfallsinstituttet.

Hjemfallsutvalget overleverte sin utredning, NOU 2004: 26, til Olje- og energidepartementet 30. november 2004.

Utredningen sendes med dette på alminnelig høring. Et eksemplar av utredningen følger vedlagt. Utredningen er også lagt ut på nettsiden www.oed.dep.no.

Høringsuttalelser må være departementet i hende senest 1. mars 2005.

Utredningens kapittel 2 til 6 gir bakgrunn og premisser for utvalgets arbeid og forslag. En vurdering av å beholde dagens hjemfallsregime er gitt i kapittel 7. I kapittel 8 er konsekvensene av å oppheve hjemfallsinstituttet vurdert. I kapittel 9 omtales ulike modeller for et fremtidig hjemfallsregime. Utvalgets anbefaling til fremtidig hjemfallsregime er inntatt i kapittel 10.1. Forslagene er kort gjengitt nedenfor. En nærmere begrunnelse for utvalgets anbefaling er gitt i kapittel 10.2, mens konsekvenser for inntektsfordeling og eierstruktur er omhandlet i kapittel 10.3. Særmerknader er inntatt i kapittel 10.4, i tillegg til at det er mindretallsmerknader i øvrige kapitler. Økonomisk og administrative konsekvenser framgår av kapittel 11. Kapittel 12 og 13 inneholder lovforslag og merknader til de enkelte paragrafer. Utredningen har tre vedlegg. Vedlegg 1 omhandler investeringer og vedlikehold. En utredning om partielt

hjemfall av utvalgsmedlem Lars Sørgard er inntatt som vedlegg 2. Vedlegg 3 er en EØS-rettslig vurdering av hjemfallsinstituttet skrevet på oppdrag for utvalget av førsteamanuensis dr. juris Olav Kolstad.

Tilrådingene fra utvalget er delte og er i hovedsak knyttet til følgende punkter:

Hjemfallsvilkårets innhold

Utvalgets flertall går inn for løsninger som innebærer at konsesjonæren på hjemfallstidspunktet har en ubetinget rett til en andel i det hjemfalte anlegg eller en andel av det hjemfaltes markedsverdi. Blant dette flertallet er det imidlertid ulikt syn på det konkrete innholdet i konsesjonærens rettsstilling. Et forslag om partielt hjemfall som omfatter 2/3 av fall og anlegg samler størst oppslutning i utvalget. Med dette forslaget forblir en eierandel på 1/3 hos konsesjonæren, med en rett for staten til å innløse konsesjonærens eierandel dersom særlige samfunnsmessige hensyn gjør seg gjeldende. Denne modellen er beskrevet i kapittel 9.1.3 og 10.1.1.1. Et annet forslag er tradisjonelt hjemfall til staten med kompensasjon i form av etteroppgjør til konsesjonær. Kompensasjonen er foreslått å tilsvare 20 prosent av hjemfallsobjektet. Staten skal ut fra gitte rammer stå fritt til å beslutte om oppgjøret skal skje i form av økonomisk vederlag eller eierandel. Denne modellen er beskrevet i utredningens kapittel 9.1.2 og 10.1.1.2.

Et mindretall i utvalget går prinsipalt inn for transaksjonsmodellen, hvor vilkår om tradisjonelt hjemfall for offentlig eide kraftverk først utløses ved salg av eierandeler. Det vises til beskrivelse i kapittel 9.1.1, 9.3.2 og 10.4.3. Subsidiært går disse medlemmene inn for en rettighetsmodell, hvor dagens offentlige eiere som på hjemfallstidspunktet må avstå sine kraftanlegg vederlagsfritt til staten, gis rett til 45 prosent av anlegget eller dets verdi. Dette forslaget er omtalt i kapittel 10.1.1.3 og 10.4.3.

Konsesjonsperiodens lengde

Utvalgets flertall foreslår at konsesjonsperioden settes til 75 år. Mindretallet foreslår konsesjonstid på 60 år. Dette spørsmålet er omtalt i kapittel 9.2 og 10.1.2.

Implementeringsmetode

Flertallet i utvalget legger til grunn at den fremtidige hjemfallsordningen innføres etter lovtidspunktmodellen. Det vil si at vilkår om hjemfall pålegges fra lovendringsdato. Forslaget er beskrevet i kapittel 9.3 og 10.1.3. Utvalgets mindretall mener prinsipalt at ny hjemfallsordning bør innføres ved transaksjoner. Det vises til kapittel 9.3.2 og 10.4.3.

Eksisterende private konsesjoner

Utvalgets flertall legger til grunn at private konsesjoner omgjøres slik at de gis ny konsesjonsperiode fra lovendringstidspunktet og med samme hjemfallsinnhold som det utvalgets flertall foreslår for offentlige konsesjoner. Mindretallet mener de private konsesjonærenes rettigheter skal være uendret. Dette spørsmålet er omhandlet i kapittel 10.1.4.1.

Fordeling av hjemfalte verdier

Utvalget foreslår at vertskommunenes lovbestemte rett på inntil 1/3 av verdien eller andel av kraftverket videreføres. Utvalget foreslår en ny fordeling som modererer overføringen til kommuner som allerede har store inntekter fra kraftutbygging.

Utvalgets flertall foreslår en ordning der det overskytende innenfor tredjedelen, etter at vertskommunene er tildelt verdier eller eierandel, overføres til en større region. Et mindretall går i mot at en større region skal kompenseres i tillegg til vertskommunene.

Forslagene er beskrevet i kapittel 10.1.5.

I utredningen er det fremlagt forslag til lovendringer for de tilrådingene som er fremmet, med unntak av transaksjonsmodellen og rettighetsmodellen, jf. kapittel 12 og 13.

Etter fullmakt

P. H. Høisveen
ekspedisjonssjef

Ove Flataker
avdelingsdirektør

NOU 2004:26 HJEMFALL - HØRINGSUTTALELSE

1. SAKEN GJELDER

Den 30. november 2004 avleverte Hjemfallsutvalget sin innstilling til Olje- og energiministeren. I skriv av 1. desember 2004 sendte departementet utredningen med forslag til nye regler om hjemfall ut på høring med frist 1. mars 2005.

Spørsmålet om hjemfall og måten hjemfallsinstituttet innrettes på har vesentlige konsekvenser for kommuner og fylkeskommuner som er eiere av kraftverk. Etter initiativ fra administrasjonen i Lyse Energi AS ble det den 13.12.04 avholdt et uformelt arbeidsmøte der saken ble drøftet på generell basis og spørsmålet om å lage en felles uttalelse fra eierne ble reist. En arbeidsgruppe bestående av rådmennene i Eigersund og Klepp og rådgiver i stab hos rådmannen i Sandnes har i samarbeid med administrasjonen i Lyse utarbeidet foreliggende felles grunnlag for uttalelse til høringsforslaget. Underveis har gruppen også hatt kontakt med Kommunenes Sentralforbund (KS). KS har representert kommunesektoren i utvalget. En oppsummering av forslagene i NOU'en, samt KS sine syn på forslagene er sendt ut i skriv av 30.12.04 til kommunesektoren (se vedlegg 1 og 2).

På dette grunnlaget fremmer rådmannen felles forslag til uttalelse fra eierkommunene i Lyse om hjemfallsutvalgs innstilling.

2. SAMMENDRAG

ESA¹⁾ har gitt uttrykk for at dagens konsesjonsregler²⁾ i vannkraftsektoren er i strid med EØS-avtalens regler om fri etableringsrett og frie kapitalbevegelser. Private aktører har i dag tidsbestemte konsesjoner på 60 år med påfølgende hjemfall til staten, mens offentlige aktører har tidsubestemte konsesjoner. Det er forskjellesbehandlingen av aktørene som ESA anmerker, ikke hjemfallsinstituttet. Norges standpunkt er at konsesjonsbestemmelsene er et ledd i ressursforvaltningen og faller utenfor EØS-avtalens område. Høsten 2001 startet en interdepartemental gruppe arbeidet med å vurdere hjemfallsordningen ift. ressursbruk og konkurranse i kraftsektoren. Forslaget var ute på høring 1 kvartal 2003 og det ble reist kritikk til prosessen og krevd at et bredt sammensatt utvalg foretok en ny vurdering. På denne bakgrunn ble Hjemfallsutvalget oppnevnt i april 2003. Overfor ESA er saken stilt i bero i påvente av lovendringer.

Mandatet som er gitt utvalget har lagt til grunn at hjemfallsinstituttet skal videreføres og utvalget skal ut fra dette foreslå endringer. Avvikling er ikke et alternativ som utvalget skal utrede. Samtidig oppstiller mandatet at erstatningsplikt ved hjemfall ikke inngår i utvalgets arbeid. De rettslige forholdene til EØS-avtalen var ikke nærmere avklart da utvalget startet sitt arbeid. Utvalget har selv trukket inn ulike kompetanse på dette underveis.

Utredningen som nå foreligger gir klart uttrykk for kompleksiteten i saken. Utvalget har ikke greid å samle seg om en anbefaling av modell for fremtidig hjemfall. På samtlige seks prinsipielle områder som utredningen behandler er det dissenser og flere forslag. Dette gjør at

¹⁾ EFTA Surveillance Authority (ESA). ESA er EFTA sitt overvåkningsorgan.

²⁾ Industrikonsesjonsloven hjemler konsesjon ved erverv av vannfall og anlegg. Vassdragsreguleringsloven hjemler konsesjon for utbygging av anlegg og tiltak

utredningen som sådan i liten grad gir nødvendige avklaringer om et fremtidig lovverk for kraftsektoren. Utvalget har på denne bakgrunn i liten grad gått inn på og synliggjort de direkte konsekvensene av lovforslagene.

Modeller for hjemfall: Det fremmes **tre ulike modeller**. Et flertall foreslår partielt hjemfall med 2/3 til staten og 1/3 til konsesjonæren som gjøres gjeldende for alle aktørene. Staten og konsesjonæren beslutter i fellesskap hvorledes videre drift av anlegget skal organiseres. Et mindretall foreslår tradisjonelt hjemfall for alle konsesjonærene med kompensasjon på inntil 20% av hjemfallets markedsverdi. Staten beslutter om oppgjøret skal skje i form av økonomisk vederlag eller eierandeler. Et annet mindretall foreslår prinsipielt transaksjonsmodellen. Det innebærer at dagens offentlige eiere beholder sine andeler og tidsbegrensede konsesjoner inntil bestemte transaksjoner, f.eks salg, utløser nye konsesjonsregler og hjemfall inntre (se vedlegg 2 KS sine særmerknader). Subsidiært går dette mindretallet inn for rettighetsmodellen. Det betyr at fra lovtidspunktet gis offentlige eiere rett til andel av hjemfalte anlegg tilsvarende en verdi på 45% på hjemfallstidspunktet.

Konsesjonsperiodens lengde: Flertallet foreslår at alle konsesjonærene med konsesjon fra lovtidspunktet gis konsesjonsperiode på 75 år. Mindretallet foreslår at gjeldende konsesjonsperiode på 60 år videreføres.

Hvilke fallrettigheter skal omfattes?: flertallet foreslår at alle vannfall som benyttes til kraftproduksjon, ervervet etter 1909 og som utbringer mer enn 4.000 naturhestetekrefter, skal omfattes av det nye regelverket. Et mindretall foreslår at de private konsesjonærens konsesjonsperiode løper videre og at de offentlige beholder sine tidsbegrensede konsesjoner (jfr. transaksjonsmodellen). Private med erverv før 1909 bør også omfattes av nytt regelverk.

Fordelingen av verdier ved hjemfall: Utvalget er enige om at dagens ordning med foregrepet hjemfall³⁾ videreføres. Det er videre enighet i utvalget om å åpne for at alle vannfallsrettigheter med vilkår om hjemfall kan leies ut. I dagens regelverk er inntatt at ved hjemfallstidspunktet gis vertskommuner rett til inntil 1/3 av de hjemfalte verdier. Begrensninger er lagt ved en trappetrinnsmodell. Dette prinsippet viderefører utvalget. Flertallet går inn for å moderere trinnene i modellen og når vertskommunen har fått sin andel skal overskytende 1/3 tilfalle en større region⁴⁾. Et mindretall går i mot at en større region skal kompenseres.

Erstatningsplikt ved hjemfall: Utvalget har vært avskåret fra å behandle spørsmålet om et nytt hjemfallsregime utløser erstatningsplikt ved hjemfall av de offentlig eide kraftverk jfr. Grunnlovens §105. Et mindretall er av den prinsippelle oppfatning at dette inntre. Et annet mindretall er uenig i at dette faller utenfor mandatet og har avgitt særmerknad om spørsmålet.

Forholdet til EØS-avtalen: Utvalget har ikke avlagt noen entydig avklaring på om forslagene er ihht. EØS-regelverket. Det er ulike syn i utvalget hvorvidt modellene og forslagene er ihht regelverket eller ikke. Representanten fra KS har prinsipielt tatt til orde for at staten må foreta avklaring med ESA og viser til at drøftinger i andre saker på andre områder har resultert i fremforhandlede løsninger, og følgelig blitt en ikke-sak.

3. VURDERING - HØRINGSSVAR

Lyse Energi AS er et heleid kommunalt selskap med 16 kommuner i Sør-Rogaland som aksjonærer. Med en samlet midlere årsproduksjon på omlag 5,6 TWh utgjør det nesten 5% av landets samlede årsproduksjon (118 TWh). Ved etableringen av selskapet 1.1.1999 overførte

³⁾ Foregrepet hjemfall : når mindre enn 25 år av konsesjonstiden gjenstår kan gjøres avtale mellom konsesjonæren og staten om hjemfallet. I 1993 ble adgang til også å avtale umiddelbart hjemfall.

⁴⁾ Det tas ikke stilling til definisjon av regioner. I NOU'en vises eksempler med fylkene og NVE'regioner

eierkommunene sine verdier og det ble etablert et ansvarlig lån på kr 3,0 mrd. Regionen står overfor betydelige utviklings- og utbyggingsoppgaver fremover. Dette stiller krav ikke bare om samarbeid i løsninger hva gjelder samordnet areal og transport, men like mye reiser det krav om dyktighet mht. redusert og riktig energibruk som bidrar til en fremtidsrettet bærekraftig utvikling av regionen. Lyse spiller her en sentral rolle i utbyggingen av slike robuste energi- og kommunikasjonsløsninger. Eierkommunene har derfor fokusert på å utvikle selskapet slik at det bidrar til utviklingen av regionen samlet og næringsutviklingen spesielt. Kommunene i Rogaland eier en stor andel av kraftressursene i fylket. Flertallsforslagene innebærer derfor at det offentlige eierskapet skyves fra kommunesektoren til staten og ikke en omfordeling slik det fremstilles i utredningen.

På dette grunnlaget er eierkommunene i Lyse Energi AS sterkt kritiske til forslagene som fremmes av flertallsinnstillingene i utredningen. Eierkommunene vil spesielt fremholde følgende synspunkter :

1. Forholdet til EØS-regelverket

Forvaltningen av vannkraftressursene er en samfunnsmessig betydningsfull oppgave, hvor Norge de siste vel 100 årene har hatt et lovregime som sikrer nasjonal styring og kontroll, gjennom avklarte og forutsigbare rammevilkår for at kommunesektoren utøver det aktive eierskap og lokalt og regionalt. Det er derfor uheldig at utvalget ikke er gitt anledning til å arbeide mer grundig igjennom alle prinsipielle sider av sakskomplekset. For eierkommunene er det derfor uakseptabelt at et nytt regelverk utformes uten at de rettslige forhold knyttet til EØS-avtalen er klarlagt.

2. Alternativer til hjemfallsinstituttet som nasjonalt styringsgrep

Eierkommunene er enige i at forvaltningen av vannkraftressursene og behovet for nasjonal styring og kontroll må ligge fast. Det er imidlertid beklagelig at utvalget har vært avskåret fra å vurdere og legge frem reelle modeller for alternativer til hjemfallsinstituttet. Dagens regelverk er komplisert både for myndighetsutøver, konsesjonærer og offentlige eiere. Samtidig er en kjent med at for utvinning av olje og gass på norsk kontinentalsokkel er det utviklet et rettslig rammeverk med konsesjoner, vilkår og skatteleggingssystem som nettopp sikrer nasjonal styring og kontroll med utnyttelsen av naturressurser. Alternativer til hjemfall må utredes, slik at nytt regelverk blir et effektivt rammeverk for kommunenes utøvelse av en aktiv og fremtidsrettet eierstyring i kraftselskapene til beste både for selskapet og fellesskapet. Eierkommunene mener derfor at alternativer til hjemfallsinstituttet må utredes, før saken om lovendringer fremmes for endelig behandling i Stortinget.

3. Kompensasjon ved fortsatt hjemfall

En langsiktig målsetning om statlig eierskap av en naturressurs som vannkraft kan en isolert sett ha en viss forståelse for. En slik overtakelse krever dog en legitimitet og det er derfor en forutsetning at erstatningsspørsmålet er inngående drøftet og avklart. Utvalget er i sitt mandat avskåret fra dette. Et ensidig vedtak om statlig overtakelse av rettighetene om 75 år betyr i realiteten en konfiskering av kommunal og fylkeskommunal eiendom uten erstatning for økonomisk tap. Det blir fremholdt at kompensasjon til kommunene ved hjemfall medføre at verdiene som legges til kommune er for store til å forvaltes lokalt og videre at det kan medføre store ulikheter mellom kommunene. Eierkommunene i Lyse mener at forvaltningen av felles store samfunnsmessige verdier bør skje lokalt/regionalt. Gjennom videre utvikling av inntektssystemet for kommunesektoren, kommuneloven, herunder forskrifter om budsjett og regnskap og oppgavefordelingen mellom staten og kommunene ligger det samlet sett allerede et robust grunnlag for håndteringen av statens kompensasjon til kommunene ved hjemfall til fellesskapets beste.

Eierkommunene i Lyse mener at Grunnloven §105 kommer til anvendelse ved hjemfall av Lyse. Dette synet ble senest fremholdt i høringsuttalelsen av mars 2003. Dersom staten ensidig vedtar hjemfall uten full erstatning vil Lyses eiere vurdere å fremme erstatningskrav.

Hjemfall av offentlig eierskap svekker verdiskapningen regionalt

Flertallsforslaget innebærer at staten og konsesjonæren beslutter i fellesskap hvorledes videre drift av anlegget skal organiseres etter hjemfall. Det åpnes videre opp for at alle gis adgang til utleie. Eierkommunene er spørrende til de reelle virkningene av et slikt felles eierskap og en utleieordning. Muligheter for omstilling og fornying i selskapene begrenses, og det kan bli en uønsket monopolsituasjon av leietakere. Konkurransvilkår som vil gjøres gjeldende ved utleie er i liten grad redegjort i utredningen.

Eierkommunene mener at en fremtidig eiermodell der staten og konsesjonær skal ha en form for felles styring er lite hensiktsmessig. Kommunene utgjør ett av tre forvaltningsnivå med selvstendig ansvar og myndighet innenfor det til en hver tid gitte lovverk. Den foreslåtte videreføring av hjemfallsinstituttet medfører at viktige samfunnsoppgaver som forvaltes lokalt og regionalt, i realiteten blir tillagt staten. Kommunene blir avskåret fra å utøve viktige oppgaver slik som styring og forvaltning av vannkraftressursene på vegne av fellesskapet. Allerede på kort sikt kan dette også innebære økonomisk konsekvenser for kommunene. Samfunnsoppgaver som i dag f.eks. Lyse Energi AS deltar i er med på å bidra til bærekraftig utvikling og gir samtidig viktige renteinntekter og utbytte til eierkommunene. Vesentlige endringer av selskapets rammevilkår vil således kunne bety at disse virkningene reduseres.

Eierkommunene mener at den foreslåtte videreføringen av hjemfallsinstituttet svekker kommunenes muligheter til utøvelse av eierrollen i kraftsektoren og derigjennom kommunens tildelte oppgaver som lokal og regional samfunnsaktør og forvalter til beste for fellesskapet.

4. ANBEFALING

Saken legges frem for XXXX til behandling og rådmannen tilrår XXXX å fatte slikt

VEDTAK:

1. Kommunestyret i XXXXX stiller seg ikke bak det som oppfattes som flertallsforslaget i utredningen om hjemfall
2. Kommunestyret slutter seg til felles høringsuttalelse fra eierkommune i Lyse og vil særlig bemerke:
 - a. Det er ikke akseptabelt at et nytt regelverk utformes uten at de rettslige forhold knyttet til EØS-avtalen er klarlagt.
 - b. Eierkommunene mener prinsipielt at hjemfallsinstituttet bør avvikles og at nasjonal styring og kontroll med forvaltningen av naturressursene bør ivaretas av et nytt konsesjonsregime.
 - c. Før nytt regelverk behandles av Stortinget må reelle alternativer til videreføring av hjemfall være utredet og fremsatt.
3. Under forutsetning av at hjemfallsinstituttet blir videreført og da også omfatte de kommunalt eide kraftverkene har kommunene rett til full kompensasjon. Kompensasjonsordningen må hjemles i nytt lovverk.
4. Kommunestyret ber om at vedtaket og punkt 3 i denne saken oversendes OED som høringsuttalelse fra XXXXX kommune.

NOU 2004:26 HJEMFALL – SAMMENDRAG AV FORSLAGET

1. HJEMFALLUTVALGETS SAMMENSETNING

Hjemfallutvalget ble nedsatt ved kongelig resolusjon 4. april 2003 og har bestått av følgende 12 medlemmer:

Tore Vestbakke (leder), Kristiansand, advokat
Johan Fr. Remmen, Oslo, advokat
Lars Sjørgard, Bergen, sjefsøkonom
Per Håkon Høisveen, Oslo, ekspedisjonssjef, Olje- og energidepartementet
Frode Karlsen, Bergen, avdelingsdirektør, Finansdepartementet
Elena Bråten, Oslo, rådgiver, Moderniseringsdepartementet
Hans Olav Felix, Oslo, forbundsleder, Landsorganisasjonen i Norge
Caroline Lund, Oslo, advokat, Landssamanslutninga av Vasskraftkommunar
Gunnar Martinsen, Ringsaker, advokat, Energibedriftenes landsforening
Kristine Ryssdal, Oslo, advokat, Prosessindustriens Landsforening
Merethe Storødegård, Stjørdal, regionsdirektør, Samarbeidande kraftfylke
Britt S. Nordlund, Harstad, fylkesvaraordfører, Kommunenes Sentralforbund

2. UTVALGETS MANDAT

Utvalget har hatt som oppgave å utrede fremtidig ordning for hjemfall av kraftverk. Mandatet har stilt opp flere premisser for arbeidet, blant annet :

- hensynet til langsiktig nasjonal handlefrihet, styring og kontroll med forvaltningen av vannkraftressursene og derigjennom et robust hjemfallsinstitutt
- hensynet til offentlige inntekter. Hjemfall tilfører staten og kommunesektoren økonomiske verdier. Inndragning av grunnrente er ett av flere argumenter for å beholde hjemfall i en eller annen form
- for å bidra til økt effektivitet i vannkraftsektoren synes det å være behov for en harmonisering av konsesjonsregelverket for alle aktørene
- et viktig premiss for utvalget arbeid er at fremtidig hjemfallsmodell er i overensstemmelse med rettslige rammeverk, herunder Norges internasjonale forpliktelser

Videre fremgår det av mandatet at utvalget skal legge til grunn at hjemfallsordning skal videreføres. Avvikling av hjemfallsinstituttet er ikke et alternativ utvalget skal utrede, men utvalget er bedt om å synliggjøre konsekvensene av en avvikling. Videre er utvalget avskåret i mandatet til å vurdere spørsmålene om erstatningsplikt for offentlige eiere etter Grunnlovens §105.

3. UTVALGETS FORSLAG

Utvalget er enige om at videreføring av dagens regelverk verken er samfunnsøkonomisk eller rettslig ønskelig.

Videre fremhever flertallet at ved av en avvikling av hjemfall går en ordning tapt som kan nyttes til å ivareta overordnede samfunnshensyn i ressursforvaltningen i fremtiden. For alle konsesjonærer vil dette i praksis ansees som en irreversibel beslutning. Et mindretall (EBL og PIL) beklager at utvalget er avskåret i mandatet til å utrede dette i sin fulle bredde, herunder vurderinger av andre hensiktsmessige virkemidler.

Utvalget er enstemmige i at en modell med hjemfallsopsjon ikke anbefales.

I vurderingene av ulike modeller for et fremtidig hjemfallsregime har utvalget lagt vekt på:

- hjemfallets innhold
- konsesjonsperiodens lengde
- implementeringsordning av nye regler
- hvilke fallrettigheter som skal omfattes

- fordelingen av verdier ved hjemfall

Hjemfallets innhold

Hele utvalget går inn for løsninger som innebærer at konsesjonæren ved hjemfall har en rett til en andel i de hjemfalte anlegg eller til en andel av det hjemfalte markedsverdi. Hjemfallet omfatter eiendomsretten til vannfall, anlegg og reguleringer.

Et flertall foreslår partielt hjemfall med 2/3 til staten og 1/3 til konsesjonæren, men med innløsningsrett for staten mot full erstatning hvis særlige samfunnsmessige hensyn tilsier det. Konsesjonæren og staten rår over sine respektive andeler av kraftproduksjonen, magasin og vanntilsig. Staten og konsesjonæren beslutter i fellesskap hvorledes videre drift av anlegget skal organiseres. Forutsetningen er videre forretningsmessig drift og partenes ansvar er begrenset til sin andel av selskapsaktiva.

Et mindretall (fra departementene) foreslår tradisjonelt hjemfall til staten med kompensasjon i form av etteroppgjør til konsesjonær. Kompensasjonen foreslås satt til 20% av hjemfallets markedsverdi, og at staten fritt kan beslutte om oppjøret skal skje i form av økonomisk vederlag eller eierandeler.

Et annet mindretall (KS, LO, LVK) foreslår prinsipielt transaksjonsmodellen. Det innebærer at dagens offentlige eiere beholder sine andeler og tidsbegrensede konsesjoner uavkortet inntil bestemte transaksjoner, for eksempel salg, utløses og nye konsesjonsregler og hjemfall trer inn. Subsidiært går dette mindretallet inn for rettighetsmodellen. Den innebærer konsesjonsregler som trer i kraft fra lovtidspunktet, og der offentlige eiere gis rett til en andel av det hjemfalte anlegget tilsvarende en verdi på 45%.

Konsesjonsperiodens lengde

Flertallet foreslår å utvide konsesjonsperiode til 75 år for alle eierne, med virkning fra lovtidspunktet. Det betyr at konsesjoner som for eksempel pr. i dag hjemfaller i 2010 eller 2020, får en fornyet periode fra 2005 på 75 år dvs hjemfall i 2080.

Mindretallet (KS, LO, LVK, Remmen, Vestbakke) foreslår at gjeldende konsesjonsperiode på 60 år videreføres. Disse medlemmene viser til at dette er i samsvar med gjeldende konsesjonsbetingelser og de peker videre på varsomhet mht å treffe bestemmelser som kan ha vidtrekkende betydning for senere generasjoner.

I utvalget er det uenighet om forståelsen av dagens praktisering av konsesjonsperioden. Representanten fra EBL har således avgitt særmerknad om dette spørsmålet.

Implementeringsordning av nye regler

Flertallet foreslår lovtidspunktmodellen. Det pekes på at innføring av vilkår om eiernøytralt hjemfall ved lov sikrer hensynet til langsiktig nasjonal råderett over vannkraftressursene og offentlige inntekter. Videre at alle eiere nåværende og fremtidige underlegges identiske rammevilkår. Dette flertallet har ikke funnet at transaksjonsmodellen i tilstrekkelig grad oppfyller øvrige sentrale premisser i mandatet, herunder EØS-rettslige forhold.

Mindretallet (KS, LO, LVK) foreslår implementering gjennom transaksjonsmodellen. For offentlige eiere innebærer dette at det er først ved transaksjoner som utløser endringer i konsesjonen de nye reglene kommer til anvendelse. Dette mindretallet begrunner forslaget med at det best ivaretar både hensynet til offentlig styring og kontroll og hensynet til dagens offentlige eiere. Med henvisning til utredning gjort av dr. juris M. Aarbakke mener dette mindretallet at det er anvist løsninger for en gjennomførbar transaksjonsmodell. Mindretallet er følgelig uenig i flertallets vurderinger hva gjelder forholdet til EØS-avtalens betydning.

Hvilke fallrettigheter skal omfattes

Flertallet foreslår at alle vannfall som benyttes til kraftproduksjon, ervervet etter 1909 og som utbringer mer enn 4.000 naturhestekrefter, skal omfattes av det nye regelverket. Dette betyr at privateide kraftverk som i dag er underlagt hjemfallsvilkår og samtlige offentlige eiere vil få en lik konsesjonsperiode fra lovtidspunktet på 75 år. Flertallet begrunner forslaget bl.a. med hensynet til EØS-avtalens bestemmelser om å unngå statsstøtte.

Et mindretall (departementene) er uenige i at spørsmålet om statsstøtte ved hjemfall trer inn. Disse slutter seg derfor ikke til utvidelse av konsesjonsperioden.

Et annet mindretall (KS, LO, LVK) foreslår at de private konsesjonærenes konsesjonsperioder løper videre. Begrunnelsen er hensynet til verdinøytralitet og dette mindretallet kan derfor ikke se at det offentlige skal overføre store verdier til de private foretakene. Dette mindretallet mener at også erverv før 1909 bør omfattes av nye konsesjonsregler.

Utvalget har ikke tatt standpunkt til hvordan vannfall som i dag oppfyller vilkår for konsesjonsplikt, men som ikke benyttes til kraftproduksjon skal behandles.

Fordelingen av verdier ved hjemfall

Utvalget foreslår å videreføre dagens ordning med foregrepet hjemfall. Konsesjonæren gis med dette muligheten til å inngå avtaler med staten om foregrepet hjemfall og tilbakesalg eller leie. Videre er utvalget enige om å åpne for at alle vannfallsrettigheter med vilkår om hjemfall kan leie ut. Overfor offentlige eiere ansees dette som viktig insitament for å redusere eventuelle virkninger av salgspress.

I dagens regelverk er inntatt at ved hjemfall gis vertskommuner rett til inntil 1/3 av de hjemfalte verdier. Ordningen er i dag begrenset med en trappetrinnsmodell.

Flertallet foreslår å beholde trappetrinnsmodellen, men modererer trinnene. Når vertskommunen har fått sin andel skal overskytende av 1/3 tilfalle en større region. Regionsbegrepet har ikke utvalget gått nærmere inn på, da dette er under utredning. I dokumentet vises derfor forslaget med utgangspunkt i dagens NVE-regioner og fylkeskommuner som eksempler.

Et mindretall (departementene) går i mot at en større region skal kompenseres i tillegg til vertskommunen. Det påpekes at vannkraftressursene i størst mulig grad bør komme den norske befolkning til gode. Videre at det kan oppstå betydelige avgrensingsproblemer knyttet til regionsavgrensinger.